

Observatoriul este de două ori în
septembra, miercură și sâmbătă.

Pretulu

pentru Sibiu pe 1 anu intregu 7 fl.,
pe 6 luni 3 fl. 60 cr., dusu la casa
cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimis
cu postă în lăinutru monachiei
pe 1 anu intregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl.
— In strainatate pe 1 anu 10 fl.
său 23 franci, pe 6 luni 5 fl. său
11 franci; — numeri singuratici se
dau căte cu 10 cr.

Ori-ce inserate,
se plătesc pe serie său linia, cu
littere merante garmondu, la prima
publicare căte 7 cr., la adoua și a
treia căte 6 cr. v. a. si preste aceea
30 cr. de timbru la tesaurul publicu.

Prenumeratiile se pot face in
modulu celu mai usior priu assem-
natiunile postei statului, adresate de
a dreptulu la Redactiunea Diariului
Observatoriul in Sibiu.

OBSERVATORIULU

Diariu politiciu, national-economicu si literariu.

Nr. 99.

Sibiu, 9/21 Decembre 1878.

Anulu I.

Romani'a si Russi'a.

(Urmare.)

III. De ani 100 incóce Russi'a facu progresse mari spre a'si intinde domni'a preste Dunare, Balcani si Bosforu. Dara scopulu seu nestramutatu de a esi la Marea mediterana, este vechiu de una miie de ani, de candu tiarulu Ruricu ajunsese cu corabiile sale in Bosforu. Acea intindere a domniei russeschi a datu preste pedeca grea numai in anulu 1853—4.

Pacea dela Cuciuc-Cainardgé din anulu 1774 (in dilele Catharinei, dupa lupta de aprópe 5 ani) au pusu celu mai tare fundamentu influentiei russeschi in Orientu. De aci inainte cabinetulu de St. Petersburg incepù se mérga pe siguru. De atunci imperatulu Russiei dispunea si comandá in Greci'a, in Turci'a, in Principatele danubiane intocma că si acasa la sine.

(Cu totu dreptulu pote se intrebe ori-cine ací si mai la vale, că unde era pe atunci si mai tardiu, pâna in 1853 Europ'a ceealalta, unde cabinetulu din Vien'a, unde aristocrati'a cea trufasia si tirana a Poloniei, unde parintii si mosfi acestei generatiuni ungureschi, nefericite, care crede că va infrena poterea Russiei cu demonstratiuni pe strade, cu sparsuri de ferestri si cu injuraturi de cărciume in diarie? Istori'a dà respunsu limpede la tóte acestea intrebari. R.)

Principatele Moldov'a si Valachi'a ajunsesera din secolulu alu 14-lea incóce intr'o relatiune singulara de protectoratu cătra Pórt'a otomana, inse fóra a'si perde independenti'a. Dela 1750 incóce Russi'a isi puse ochii pe acestea tieri dotate dela natura cu multe bunatati. In cătu pentru slavisarea poporului romanescu, muscalii o consideră mai multu că sigura, că o jocaria (buna-óra tocma precum credut astadi carturarii si legislatorii magiari in trist'a loru ratacare.) De atunci cabinetulu Russiei tractá tóte afacerile moldavo-romaneschi intocma că pe ale sale si inca asia, că si cumu Turci'a nici nu ar mai avea se se amestec la nimicu. Asia isi prepará muscalii calea in tierile romanesci, spre a le subjugá intr'o di cu deplina suveranitate, că pe o drépta proprietate a loru.

Russi simtiá ce e dreptu, că Austri'a nu va suferi că valea Dunarei se fia incorporata la Russi'a; dara diplomati'a dela St. Petersburg scia forte bine,

cum se lege ochii cabinetului din Vien'a si ai diplomatilor austriaci. Ea adeca dicea mereu austriacilor, că Russi'a n'are incâtrau, cauta se apere pe romani de brutalitatea turcesca, si atunci austriacii tace. Asia principatele romanesci cadiura in realitate sub protectoratulu russescu fóra nici-o resistentia din partea Austriei.*). In douedieci de ani căti au trecutu inainte de campani'a din Crimea, domni'a muscalilor esercitata prin consuli in Bucuresci si Iassi au fostu multu mai apasatórea de cătu cea turcesca in oricare alte epoce. Domnii si boierii tremurá de amerintiarile consulilor carii isi succedeau unii altora, cum Minciaki, Rückmann (care in 1837 a spartu adunarea legislativa), Titoff (care apoi se facu ambasadoru la Constantinopole), Daschkoff (care se infuriase reu, că-ci incepuse Eliadu se publice căte ceva cu litere latine), Bazat, Halczinski sau Uruzoff**). Acei consuli, sau dupa stilulu anticilor romani, proconsuli, era adeveratii domni ai tierilor romanesci. Unulu (Minciaki) rapí la sine presiedinti'a in corpulu legislativu, altulu interpretá legile tieriei pe placulu seu si fortia pe Domnulu tieriei a'i sanctioná voi'a lui. Toti se amestecá in afacerile publice ale tieriei, punea si scotea functionari, pedepsia si remunerá, controlá pe guberne in tóte actiunile loru si le dá porunci de a dreptulu. Indata-ce unu Domnu (principele tieriei) nu li se supunea de ajunsu, ei cerea dela Pórta detronarea lui, si acesta se vedea strimtorata a'si sacrificá pre multi din cei mai buni amici ai sei, numai că se faca pe voi'a cabinetului dela Newa.

Scopurile cabinetului muscalescu era invederate. Desvoltarea nationale a tierilor romanesci trebuea se fia cătu se pote mai multu impededata pâna in momentele subjugarei totale. Ori-ce progressu reale era interdisu cu tóta energi'a. Intre anii 1842—3, pre candu gubernulu si camer'a Moldavie era se reorganiside scólele nationali romanesci, cabinetulu

*) O de ati fi cunoscutu pe consulii si agentii austriaci din dilele aceleia, se'i fiti vediutu ce rolă subordinata jocá ei in principate pe langa cei muscalesci.

Not'a Red.

**) Se nu uitam aci pe generalulu Dubamel, acelu francesu, legitimistu renegatu, care venindu la Bucuresci in anulu 1848, că comissariu alu imperatului Nicolae, a implutu tóte prinsorile cu romani din cei mai buni patrioti; chiaru si din romanii ardeleni a fostu arestatu 84 insi.

Red.

din St. Petersburg a trimis pe unu generalu consiliariu de statu in tiéra, in calitate de inspectoru si cu instructiune că se nu sufere in scólele moldovene nici-o reforma salutaria in spiritu romanescu.*)

De căte-ori s'a incinsu resboiu intre turci si russi, generalii acestor'a nu numai ocupá principalele romanesci, ci le subjugá formalu si le restituia sultanului că tieri subjugate, că proprietate a loru că din gratia cătra turci, nu cătra romani. La ocasiuni de acestea se asigurá ce e dreptu, locitorilor Romaniei unele folose, totudeauna inse cu conditiune, că interventiunea Russiei prin diplomi'a sa, se fia cu atâtua mai ascurata si mai energiosa. Dara acelu dreptu de protectoratu se exercitá in sensu muscalescu, precum se vede curatul din coprinsulu tractatelor dela Bucuresci, Achiermanu si Adrianopole. Pe timpulu acelui protectoratu se perdù partea cea mai buna a Moldovei, Basarabi'a.

Genz**) ne spune, că pre candu se ratificá tractatulu dela Achiermanu (7 Octobre 1826), Reiseffendi*** a disu cuventele memorabili: „Noi (turci) ne supunem la imperativ'a necessitate; dara poterile Europei potu se cunoscă din modulu cumu suntemu tractati noi, ce le astépta mai curandu ori mai tardiu. Atunci Austri'a va potea se se intrebe, daca sufere interesul seu, că supremati'a russesca se se intinda preste principalele romanesci si preste Serbi'a, si că russii se ajunga a dictá legi vecinilor.“

Planulu de subjugarea si russificarea principatelor romanesci inaintase din ani in ani sub masca protectoratului crestinescu asia deparat, in cătu in tractatulu dela Balta-Limanu (portu in Bosforu, numitu odinióra Portus mulierum), inchiaetu la 1 Maiu 1849, Domnii Moldavie si ai Munteniei nu mai fusera numiti Domni (Hospodar), ci numai inalti functionari (hauts fonctionnaires), nu mai multu alesi, ci denumiti, nu pe viatia, ci numai pe căte siepte ani, asia dara degradati; éra adunarilor legislative moldavo-romaneschi li se lasà numai sub-

*) Vedi urmele aceloru atentate asupra vietiei nationale in „Gazet'a Trans.“ din a. 1843. Red.

**) Celu mai mare publicistu nemtiescu pâna in a. 1832 si man'a drépta alui Metternich, dara unu omu fóra caracteru. Red.

***) Asia se titulá ministrulu de externe in Turci'a pâna la 1830. Red.

candu apucamu iar suisiusu, parendu 'mi aprope reu de compasiunea mea atatu de reu pusa, aruncau o privire asupra casei nepoliticosului streinu, lun'a ocolise ruiene castelului, ea luminá acum pôlele colinei. Recunosciu pajistea ce'mi servise de fotoliu, intr'acelasiu momentu, us'a se deschise si, dupa unu servitoru in livrea, se arata graciósa mea vedenie. In trei salturi fuseu langa pragu.

— Domnule, diseiu englesului, esci ranitu, calitatea mea de medicu 'mi impune o datorie de a nu ve lasa fara ajutoru.

— Ranitu! repetă lady Wolsley aruncandu asupra sociului seu o privire de iubitóre neliniste.

Nu 'ti pocui spune, Scarlate, cata dulce compasiune si cata tineretie fiiésca era in vocea tinerei femei. Privind'o mai de aprope, trebuise se'mi recunoscu gresial'a: lady Wolsley nu era copil'a ce zarisemu in aceasi séra printre ferestre intredeschisa, ea avea patru său cinci ani mai multu că vedeni'a mea, care, de siguru, trebuie se fi fostu sor'a-sa cea mai mica. Amendoue, de altcum, sunt totu asia de frumóse. Simtiamu de acum ca voiui iubi pe una său pe cealalta, si nu me intrebamu de locu, ca pe care din doue.

Lord Wolsley isi ridică palaria, dupe cum i e obiceiulu in totudéuna, si se uită spre usia cu unu aeru indestulu de semnificativu; dar' femeia sa i apucă inainte, si, salutandu-me cu gratie, me rugă se trecu in salonu.

De asta data, Scarlate, te voiui somá se te convingi, ca diplom'a de doctoru e unu talismanu fara sămanu. Déca Don Juan, maiestrulu nostru, ar trai inca in ali noue-spre-diecelea secolu, negresitu ca ar urmă cursulu de clinica, spre a 'si procurá acea foie de pergamentu ce e cheia infalibila si magica a povestilor orientale. Si penelulu teu e unu deschide-totu recomandabilu, dar diplom'a, Scarlate, diplom'a! Amintesceti pe Figaro, si gandesce-te ca acestu nostimu cárighiosu nu era de catu unu simplu barbieru.

(Va urmá)

Foisiór'a „Observatoriului“.

Eva său Giurulu Lumei in cinci scrisori.

De Paul Féval.

Traducere de: Dimitrie Petrescu.

(Urmare.)

O singura camera era luminata. In acesta camera, in piciore, si nearatandu de catu gingasia-i facia, o copila de siéesprediece ani stá nemiscata. Pareea ca me privesce, si nu inbrasneam se facu unu pasu, me temeau de a vedea inchidiendu-se acelu frumosu ochiu albastru atatu de tineru, atatu de visatoru. Doue minute trecu; copil'a nu se miscá si privea mereu. In fine lumin'a peri, luandu cu sine incantatorea vedenie. Reluau calea orasului. Mintea -'mi remasese langa tiner'a feta. De ce se uitase ea spre mine cu atata stăruintia? Bunulu simtiu imi dicea, ca nu me potuse zari, cum fusesem pusu in umbra; dar' cine crede bunului simtiu? Pote o radia a lunei, luncase pana-la mine; pote.....

— Ajutoru! striga in englesesce o voce innabusita.

Me afiamu atunci la pôlele Ierzualui, langa o prapastie marginita de case si care legă valea de orasii. Acestu Ierzual, negresitu a fostu inpietrutu pe vremea Druidilor. Nu vedi pe nicaieri de catu sfinci unghiose si aruncate dupa intemplare; intre fiacare petra o gaura de marime variabila contine apa inverdita, asia ca trotoarele sunt totu atatea insule aratandu ascutitele loru verfuri in midioloculu unui oceanu de nomolu. Adaoga pe langa acestea unu povernisui repepe, neegalu si atatu de insielatoru, incatu se parea ca o influentia omicida a presiediutu la constructiunea drumului; risipesci ici colea, pe margini cateva cadiaturi de case, de o forma de necrediutu, despartite prin maracini ce formă media de fiacare parte a siantului cate-o cursa asunsa; cu ajutoriul acestei sfortiari de imaginatiune, vei avea o idee pré avantagioasa inca, despre principal'a suburbie din Dinan.

Tipatulu venea dintr'o gaura destulu de adanca. Me apropiam cu graba si veduiu unu betranu pe jumate inecatu in mocirla, dandu'si silintie desperate spre a-si scôte membrele dintr-o incurcatura de curele si hâtiuri. Langa deusulu era un tilbury sfaramatu, ceva mai departe unu calu forte frumosu, isi dedea ultim'a resuflare. Indata ce betranulu esii din siantiu, cea d'intei grija a sa fu de a esaminá cu mare bagare de séma tilburyul. Pucinu multiumitul de acesta, se indrepta schiopatandu spre calu, care mai pucinu fericitul că domnul seu, fusese aruncatul in cadere lui preste o stancă, pipai vr'o doue trei minute, in tóte chipurile cadavrulu bietului animalu; apoi, lasa se'i scape o esclamatiune de superare, me saluta fara a me privi si se departa in tacere. Infasciarea acestui gentlemen era slabanoá si suferinda; physionomie sale pe care mandri'a britanica se cetea scrisa cu litere d'unu stangenu, nu'i lipsea o óre care sîretenie. Ilu urmai din ochi, si, vediendo ca 'i era forte greu se umble prin atatea gropi si mobile, crediuu de a mea datorie se-lu insociescu. Mergému unulu langa altulu, englesulu nici nu me bagă in séma. Suferea, se vaetá si schiopatá din ce in ce mai tare. Asia fiindu a trebuitu se 'i oferu intr'unu modu formalu braciulu meu pentru a se decide se arunce o privire spre mine.

Se opri, isi arata piciorulu cu unu gestu de mila, isi ridică pucinu palaria si-si petrecu braciulu pe sub alu meu, dupa acesta proba de incredere isi relua drumul. Peste o jumetate sfertu de leghe, ajuuseram la gril'a unei vile isolate.

— Domnule imi dise elu atunci intr'o frantusescă destulu de buna, iti dorescu nopte buna.

La aceste cuvinte, se descoperi pentru a dou'a ora si 'mi arata spatele fara nici o alta ceremonie. Am potutu aflá de atunci, ca acestu rece complimentu era, in vederea personajului, o actiune de gratie in forma. Sunt cinci septamani de candu vedu pe lord Wolsley in fie-care di, si nici-odata nu-lu audiu pronunciandu o frasa atatu de lunga.

Nu 'mi remanea de catu se me retragu; dar' pe

tirelulu dreptu de a face proiecte (Postulateulandtag, că odeniéra in Austri'a), pe care apoi avea se le cerce si confirme sau respinga Portă otomana si Russi'a. In acelasiu tractatu se mai decise, că de aci inainte se se puna in cōstele Domnilorū cāte unu cemissariu estraordinariu, unulu muscalescu si altulu turcescu, care se controledie administratiunea si se 'si impuna Domnilorū vointi'a loru. Tōte acelea misielii tirannice era regulate prin instrucțiuni speciali.

Acēsta dominatiune comună russo-turcescă preste romani nu potea se tīna prea multu. Muscalii caută si afătă ocașiuni de a delatură pe cea turcescă. Alte neintelegeri, diferenție, preteste produsera evenimentele din 1853, candu Russi'a calandu din nou principatele romanesce, le lăua de „gagiu“ dela Turci'a, că si cumu ele aru fi fostu proprietatea acesteia, si le dede in administratiunea baronului Andrei Budberg. Se intielege ne spusu de nimeni, că toti romanii (afara de cātiva venetici indigenati in patri'a romana fōra scirea lui D-dieu, adeverati tradatori ai ei), au facutu totu ce a statu in poterea loru, spre a paralisa si infrena trufasi'a procedere a Russiei. Pe atunci capitalele Parisu, Constantinopole, chiaru Vien'a si Londr'a era cercetate de cātre multime de romani, carii alergă pe cali diverse pentru ajutoriu europen, era cei remasi in patria caută se'si faca cātu se potea datoria loru. Din acestea cause apoi, ministrul de esterne comite Nesselrode addressase in a. 1854 baronului Budberg acea scrisore plina de mania si resbunare, din care s'a citatu una sententia mai in susu; ea inse este asia de caracteristica, in cātu merita, că si altele multe de natur'a ei, esite dela Russi'a (si de pe la noi), se o cunoscă cātu se pote mai multi romani. Ea suna in traductiune asiu :

„Maiestatea Sa imperatulu doresce, că domni'ata se faca cunoscutu la ocașiune Valachiloru irritarea ce simte M. S. vediendu portarea singulara a Valachiloru si anume a boieriloru, facia cu trupele russesci, care au intrat in principate spre a le scapa de jugulu turciloru. In adeveru M. S. nu pote se creă intre impregiurarele actuali, că aceia cari au aceeasi religiune cu imperatulu orthodox, se fia supusi la unu altu gubernu decătu crestinescu. Daca valachii nu pricepu acesta, din cauza că ei stau prea multu sub influența Europei cadiute in credinție false, imperatulu totu nu pote renuntia la inplinirea missiunei sale incredintate Lui dela D-dieu, că Capu (Chef) alu creștiniloru orthodoxi, adeca de a scôte pentru totudeauna de sub suveranitatea ottomana pe cei carii marturisescu adeverat'a religiune christiana, adeca religiunea grecă. Acestu cugetu ocupa pe imperatulu dela inceputulu gloriousei sale domnii, si momentulu a sositu, candu M. S. are se'si execute proiectul ce a conceputu mai de multu, ori-ce aru potea se dica staturile nepotintiose ale Europei cadiute in credinție false. Noi suntemu cu D-dieu si D-dieu este cu noi, si victori'a este in partea nostra. M. S. ordona, că d-ta domnule baronu, se mustri aspru pe boieri si pe functionarii superiori ai Valachiei pentru portarea loru neleale cātra trupele nostru. Va veni timpulu preste pucinu, candu Valachii nesupusi, cari au provocat in gradulu celu mai inaltu disgrati'a M. Sale voru plati scumpu acea lipsa de lealitate. Fii forte severu, domnule baronu, contra acestoru Valachi anarchici; cu cātu vei fi mai aspru, cu atatu va fi mai bine. Acēsta este vointi'a Maies-tatea Sale.“*)

(Va urmă).

Transilvania.

Sibiu. (Unu processu de press'a) a decursu aici in 5/17 a le l. c. inaintea juratiloru pentru vetamare de onore in diariile romanesce. Corespondentele colegului nostru „Sieb. Tagblatt“ pare a se miră, că unu processu că acesta s'a potutu escă intre tierani romani (Bauer). Apoi că acestu processu semena că ou cu ou celu dela Presmeru (distr. Brasovului), care decurse antiertu totu aici, intre tierani sasi, totu pentru vetamare de onore, in diarie nemtesci. Dara multimea processelor de onore din diariile magiare dela Clusiu nu le vede nimeni? Si candu nu sunt suferiti in diarie, iau recursu la foi volante, la pamphlete, brosuri, pe care le publica tipografi fora a cere voia nimeni. Vedi mai de curendu brosuri a magiara publicata contra lui Réthy Lajos, sau foile volante a le lui L. Butyan contra pretorului Ant. Zeyk dela Vintiu si altele nenumerate. Au de aceea suntemu noi ardeleni si ungureni, că

*) Soyez très sévère, Monsieur le Baron, contre ces Valaques anarchiques; plus vous serez sévère, mieux cela vaudra. Telle est la volonté de S. M.

se nu ne certamu in publicu si se nu portamu processe de cāte 2 fl. pāna la Vien'a? De ce trebă era ore asia numitele „congregatiuni marcali“, de cātu că se mergi totu la trei luni, se te certi furca cu cāte cineva, sub pedepsa de a plati 10 marce de argintu, daca nu vei merge? Si ore de aceea suntemu noi romani, că se nu ne strigam dintr'unu capu de satu in celalaltu? Dara scandalulu este mare? Camu maricelu, inse totu e de o miie de ori mai mare de es. celu de deunadi din diet'a Ungariei, unde domnii mari si baronii se injurara intr'unu modu, cum nu se pote nisi publică din cuventu in cuventu. Ne stă camu reu se ne facem prea săntoi din ce nu suntemu. Au nu vedem cā avem si modelu de diaristi, carii se certă cu tine ani intregi, de si nu'i respondi niciodata nimicu? Au nu ati cunoscutu destui omeni, cari nu potu manc'a cu appetit, daca nu se certă mai antaiu cu cāte cineva?

Din Banatu.

Dela unulu dintre abonatii nostrii din diecesea Caransebesului recepuremu copi'a dela doue circularie episcopesci, alu caror coprinsu instructivu si folositoriu, venitul forte la timpu, merita se fia cunoscutu in cercuri catu se pote mai intinse; de aceea le si facem locu in colonele noastre cu tota placerea.

Nr. 515 scol. din 1877.

Pré Onorati Parinti Protopresbiteri!

Sciindu-se din esperintia, ca mijlocul celu mai bunu si mai siguru pentru latirea si inaintarea culturei intra poporu este infiintarea de biblioteci populare, respective scolare bine intocmite: — prin aceasta se indatoresa fia-care comuna biserică, că se infiintiese pre langa scola si o biblioteca, carea se se inestreze cu astfelii de carti, ce tractesa in modu populal despre lipsele poporului nostru. Spre a potea preintempina lipsele precumiarie ale acestor biblioteci, consistoriul a decisu, că făcăre inveniacele său inveniace din scola elementara se platesc la anu o tacsă de 20 cr. v. a., era cei din scările populare superioare o tacsă anuala de 40 cr. v. a.

Aceste tacse le va incassă dela scolari inveniatorulu si le va predă epitropiei parochiale, carea va administră acesti bani deosebitu, ca fondulu bibliotecii scolare. Inveniatorul mai are de a areta cu finea fia-carui anu scolasticu prin protopopiatu la consistoriul atatu sum'a tacselorui incuse, catu si sum'a spesata pentru inestrarea bibliotecii si cartile cumparate.

Acēsta ordinatiune Pré Onoratu DTa dandu-o in cunosciinti'a toturor inveniatorilor si comitetelor parochiale, cu finea anului scolasticu curgatoriu vei relationa despre resultatu.

Caransebesiu din siedinti'a consistoriala tienuta in 30 Decembre 1877.

Episcopulu diecesanu:
Ioanu Popasu m. p.

Nr. scol. 326. din 1878.

Pré Onorate Dle Protopresbiteru!

Facēdu consistoriul trist'a observare, că in multe comune bisericesci comitetetele parochiale necunoscēdu si sfer'a loru de activitate si necunoscēdu nici legile privitorie la inveniamentu, micsioră salariele inveniatoresci si producă prin aceasta nu numai tulburare intre creștinii nostri, dar' si mare scadere in inveniamentulu tinerimei, consistoriul prin aceasta opresce ori-ce micsiorare a salarizului inveniatorescu, facēdu totu de odata responsabilitate pe membrii comitetului parochialu, dar' mai cu séma pe presedintii acestuia, de a nu pertracta in siedintiele comitetului atari obiecte oprite de articolulu de lege 38 din 1868 si organisarea provisoria din 1870. — Er' cei-ce voru procede in contra acestei ordinatiuni, voru fi trasi in procesu disciplinariu si eschisi din comitetul parochiale.

Acēsta ordinatiune Pré On. DTa vei imparte-si o fia carui comitetu parochiale spre stricta observare. Totu deodata vei luă dela fia-care presedinte alu comitetului reversu de primire si 'lu vei tramite incōce.

Caransebesiu din siedinti'a consistoriala a senatului scolaru tienuta in 24 Iuliu 1878.

Episcopulu diecesanu:
Ioanu Popasu m. p.

Unu nou scandalu in diet'a unguresca.

In siedinti'a din 16 l. c. a dietei unguresci avu locu érsi unu scandalu, care caracterisesci in modulu celu mai eclatantu, atatu pe gubernulu ungurescu, precum si acea dieta care pretinde se con-

duca destinele regatului St. Stefanu. In urmatorele vomu reproduce darea de séma a acelei siedintie oragiose, asia precum o astlamu in diariile din B.-Pest'a. La ordinea dilei se astă cestiunea de indemnitate. Scandalulu fă provocat de catra deputatul Csanady, care avendu cuventul se esprima asia :

„Onorata casa! (Voci in drépt'a: Eláll -- se renuntie la cuventu.) Eu nu sunt dedatul se renuntiu la cuventu, candu am de a enumeră peccate. (Aprobari in steng'a estrema). „Suprindetur si „mai pre susu de ori ce notiune si inchipuire este „temeritatea unita cu o nemarginita incredere de „sine, pe care o a manifestat d. ministru-presedinte Coloman Tisza prin aceea, ca au sciu se „intocmescă lucrurile asia, că in contra vointiei „generale, in contra vointiei natiunei se remana „érsi ministru-presedinte. (Ilaritate in steng'a; sensatiune in drépt'a). Dá, elu nu numai, ca au sciu se-si pastrese presedinti'a in ministeriu, dara totuodata elu cere dela membrei camerei indemnitate, o autorisatiune pentru că se pote dispune de sumele necesarie pentru continuarea politice sale antinationale, o indemnitate, care dupa convingerea mea n'ar fi alt'ceva decat unu votu de incredere datu persoanei sale si politicei urmate de elu.“

„Intr'adeveru, onor. camera, se cere o mare dosa de uitare de sine, o mare dosa de temeritate, că tocmai unu Coloman Tisza se céra incredere dela natiune, acelu Coloman Tisza, acarui politica siovătoare că si unu paraventu (ilaritate in drépt'a, aprobari in steng'a estrema), acarui aspiratiuni indrepitate in contra patriei si a natiunei provoca indignatiunea si despretiul patriotilor celor buni si a acelor cetateni ai tierei, cari le supunu unei critice severe. (Sgomotu; sensatiune in drépt'a. Strigari: este si acēsta unu limbajul parlamentar? Acēsta o permite presedintele?!) Se pote domnilor, ca acestea nu sunt espressiuni parlamentare, dara fia care trebue se fia numitul cu adeveratulu seu nume. Da, d. ministru-presedinte, care si-au sacrificat, pentru că se nu dicu, că si-au camatarit si si-au vendutu principiile sale politice pe care le au protat in tota viati'a sa . . . (Sgomotu in drépt'a; strigari: la ordine! la ordine! Pote suferi presedintele si acēsta?!)

Presedintele: Chiamu pe d. deputatu la ordine si-lu provoco se-si esprime opinioniile sale prin astfelii de cuvinte, care se corespundia bune-cuvintele parlamentarie si a se retineala dela asia espressiuni, precum au fostu aceleia pe care le intrebuita adinérori. (Aprobari vivace in drépt'a: strigate: Acēsta trebuea se se intempe mai inainte!)

Alecsandru Csanády (continuandu): „Da, onor. camera! Dlu Coloman Tisza, care in poterea caracterului seu politicu au apartinut dejă la tota partide, căte au esistat vreodata in acēsta tierra, (o voce din steng'a estrema: partidei independintie inca n'au apartinut!) . . . Tisza, care s'au luptat pentru principiile politice ale tuturor acelor partide si se mai lupta inca si astazi fara că se fi ajunsu inca la o decisiune sigura: (aprobari in steng'a estrema); care in contra promisiunile date fatia cu natiunea întręga a consumit, că imperiul invecinatul alu Turciei se fia atacat in modu talcharescu (aprobari in steng'a estrema,) că acelui imperiu se i se rapescă in modu talcharescu Bosni'a si Hertegovin'a (sgomotu mare si sensatiune in drépt'a); da, in contra vointiei natiunei se i se rapescă; elu, care au sacrificat interesele natiunei si ale patriei pentru interese strene si care au rapit natiunei tesaurulu ei celu mai sacru, autonomia si independint'a ei milenara; care au camatarit avere natiunei, dreptulu ei la o banca de note si teritoriul ei vamal si independinte pentru interese strene.“ (Pe bancile partidei gubernamentale sgomotu mare si strigari poternice: La ordine! la ordine! in modulu acesta este impossibil de a discută! se parasim u sal'a! sgomotu furtunosu, strigari: Acēsta nu este maniera in camer'a deputatilor! bajocura si rusine pe unu parlamentu, care sufere astfelii de lucruri! Se esim u din sala. Acēsta este o impertinentia! Limbagiul acesta are locu in carciuma! Se iesimu din sala! (Precum relatasa „Pester Journal“ se se fi auditu strigari si de „dobitocu! si magariu!“)

Ministrul baronulu Wenckheim (strigandu in larm'a aceea): Acēsta nu pote fi tolerat mai multu, si déca onor. d. presedinte nu reproba acēsta, apoi parassim u totii sal'a.

Ministrul se redica de pe fotoliul seu si inpreuna cu densulu multi deputati ai partidei librale se duc in midiuloculu salei. Se nasce o larma nedescritibila. Clopotielul presedintelui nu pote fi auditu. Csanády se incercă a vorbi mai departe

Madarász striga ministrului Wenkheim: „Cine nu este deputat, nu poate violă nici regulamentul casei!“

In fine presedintele poate vorbi.

Presedintele Ghycy: Dejă am admonita odata pe d. deputat; dar de orece elu au desconsiderat acea admonitione, ba au intrebuințat chiar si cuventul de „camatarit“, care vătama bun'a-cuvintă parlamentara, i-ia cu cuventul. (Strigari in dréptă: Acăsta trebuie se se fi facut de multu! Sgomotu mare).

Alesandru Csanády: Ei bine, intrebă... (Strigari furtunose in dréptă: N'are cuventu! Nu i mai este permis se vorbescă! Larma mare).

Presedintele: Conform regulamentului casei d. deputat este indreptatit a-si face scusele care deca nu voru fi suficiente si deca d. deputat va continua poate in acelasi tonu, voiu fi necessitatua rogă onor. camera se esprime asupra d. deputat si admonitionea protocolara. (Voci sgomotose: Acăsta trebuie se se fi facutu mai de multu!)

Alesandru Csanády: Eu... (Sgomotu infricosiatu. Strigari in dréptă: Noi nu-lu ascultam!) Presedintele: Dece d. deputat voiesce se se scuse, atunci cameră trebuie se i dea ascultare, dar in meritu nu i mai este permis se vorbescă.

Alesandru Csanády: Trebuiam se-mi motivesu opiniunea, si de orece n'amu incredere in gubernu, eram necessitatua a-mi espune acele cause. (Scandalul sgomotosu ajunge la culme.) Presedintele: Prin urmare...

Alesandru Csanády (se pune se siédia).

Presedintele: ... si de orece d. deputat renuntia de a mai continua...

Alesandru Csanády: Eu n'am renuntiatu.

Presedintele: ... si de orece i-am luat cuventul credu ca nu mai este de lipsa nici o alta mesura.

Josef Madarász: Provocandu-me la regulamentul casei, ceru cuventul. Eu mai pucinu că ori care altulu dorescu astfelii de scene; candu inse d. presedinte chiama la ordine pe unu deputat — acăsta o am auditu numai o singura data — atunci nu-mi revindicu nici eu dreptul de a vorbi: nici unu deputat nu are acestu dreptu, dar mai pucinu este autorisatu acela, care nu este deputat se intrevina in modu activu in contra demnitati presedintelui, la o scena precum a fostu cea intempsata. (Aprobari in steng'a extrema). Se poate ca si eu me lasu a fi rapitu de iritatiune, asiu concede inse atuncea, ca am facutu reu. Rogu deci pe toti d. deputati, că intreruperea mea se o consideră a fi espressiunea respectului meu facia cu regulamentul casei si drepturile presedintelui si asia asiu vrea se facu totudéuna, pentru ca scene că cele petrecute nu redica nici vedi'a camerei si nici pe aceea a presedintelui. (Aprobari.) A declară acăsta o consideră că o datorintia. (Aprobari si aplaose prelungite in steng'a extrema.)

Ministrul baronulu Wenkheim: On. camera! (Se audim, se audim!) De orece on. d. deputat Madarász m'au apostrofatu pe mine, voiescă a dice si eu cateva cuvinte relative la intreuperile pe care le am facutu adineori. (Se audim, se audim!) In poterea legii eu pociu vorbi aicea, si-me provoc la ori cine, ca eu nu abusesu de acestu dreptu. In urm'a scenei intempsate, ce este dreptu, am strigatu si eu intrerupandu — mai nainte de a fi restabilitu presedintele ordinea; din momentulu inse in care presedintele declara, ca va cere că oratorulu se fia admoniatu in modu protocolar, am tacutu si m'am inclinatu că totudéuna inaintea enuncațiunei majoritatii si a presedintelui. (Aprobari in dréptă).

In urm'a acestui incidentu s'au continuat desbaterea asupra proiectului de indemnitate.

Iosef Madarász ataca gubernulu, care-si lungesce viati'a din luna in luna si sustiene motiunea lui Helfy: de a refusă ministeriului indemnitatea.

Ministrul presedinte Coloman Tisza premite, ca densulu va deconsidera atacurile ce au fostu indreptate in contra sa si a colegilor sei, pentru ca nu trebuie numai a observă aceea ce dice cineva, ci si ca cine o dice. Elu tiene cu multu mai pre susu demnitatea parlamentului ungurescu, decatul că fatia cu astfelii de espressiuni, precum au fostu cele intrebuințiate, se aliba locu chiaru si cea mai severa admonitione.

Positioanea deputatului este dotata cu privilegiuri mari si frumos, dare ea este legata si cu datorintie mari, nu este inse permis de a o intrebuinția că unu prerogativ al liberei calomnii. (Aprobari in dréptă.)

Dupa orece observari meritorie ale lui Tisza si replică personală din partea lui Csatár si Szalay, presedintele redica siedintia.

Sciri diverse.

— (Necrologu.) Subsemnatii cu anima franta de durere anuntia, ca multu iubitul loru tata, sociu, frate si cununat Ioan de Popa-Radu, official la directiunea finantiala, membru si cassariu alu comitetului scolelor granitairesc din fostul regimentu romanu I, dupa unu morb scurt si durerosu au repaosatul ieri in 19 Decembre la orele 5 d. a. in etate de 48 de ani, in partasitul fiindu cu s. s. sacramente. Inmormantarea va ave locu Sambata in 21 l. c. la orele 2%, dupa amedi. Conductul va pleca din strad'a Honterus (Wintergasse) Nr. 13 spre biserică greco-catholică din suburbii de josu, unde osamintele decedatului se voru depune pentru repaosulu eternu. Parastasulu se va tineea domineca in 22 l. c. la orele 9 ant. m. in biserică gr. catholică. Sibiu, 20 Decembre 1878. Sofia Popa-Radu, socia Victoria, Alfonso si Eugeniu, copii. Bucura, Anna, Rafra, Teresia, sorori. Aronu Popa-Radu, frate. Anna Popa-Radu, că cununata.

— (Din istoru privatu), dara bine informatu „Telegraful român“ afia, ca Escul Sa Archiepiscopulu si Mitropolitulu Mironu Romanulu a fostu invitatu la prandiu la Maiestatea Sa si a siediutu de adréptă Maiestatei Sale, care ia gratulatu pentru cuventarea din delegatiunea ungurăscă, tienuta sambata in 14 l. c.

— (Sinucidere.) Precum scrie „Kelet“, domineca in 15 l. c. s'au sinucis cu morfinu in Clusiu asistentul professoru dela facultatea de medicina de acolo Dr. Emericu Nagy de Farczády in etate de 43 ani. Motivele care l'au indemnatus se comita acăsta fapta, nu sunt cunoscute.

— (Sarutatulu in gura.) Mameloru, nu suferiti pe nimeni, nici pe cei mai de aproape consangeni si consangene, că se ve sarute pe pruncii dvōstra in gura, nici pe cei mici, nici pe cei mari. Cele mai pericolose bole, si intre acelea anghină diphtherica se propaga prin sarutatul. Asia ne invetia medicii si ne arata intre alte casuri nenumerate, exemplulu celu tristu din famili'a marelui duce de Hessen-Darmstadt, unde mic'a principesa Maria mori din diphtheritis capatatu prin sarutare, dela ea se infectara si parintii si alti trei prunci. Altii inse mergu si mai departe intru defaimarea sarutatului in gura, oprindu'l strinsu pentru totu persoanele, fia acelea de ori-ce etate si de ori-ce positiune sociale. Sarutatulu (pupatulu) este la omu totu asia de naturale că si risulu ori plansulu, de si apoi sunt destule sarutari că a lui Jud'a, risete sarcasice că ale tiranului la contemplarea victimei torturate, plansete că ale comediantelor. Dara nu numai in Franci'a cea multu civilisata, ci chiaru si in partea cea mai mare a Russiei trece de mare necuvintia a sarută pe cineva in gura, ci este usu prefacutu in lege, de a sarutat numai pe frunte, sau celu multu in facia, anume in dréptă feciei. Acesta este usulu intre șomeni sanatosi, totuodata cunoscuti de aproape, consangeni sinceri, amici nestramutati, era mai departe, sanetate buna, Bon jour si Adieu. Chiaru si inainte de a strabate afurisita de anghina diphtherica in tierile noștre, multe bôle spurcate si forte pericolose s'au latit p'intre șomeni numai prin sarutatul. Mameloru, spuneti acăsta inveratatura buna si intelepta a medicilor la tôte matusicle, la nane, leli si lelisiore, dōmne si domnisiore si la tôte lumea, dă se scia, se nu ve mai sarute pruncii, mai alesu candu sciti bine, că la cei mai multi prunci nu le place se'i sarute nimeni, era pe sierbitorie se le obligati strinsu, că nici ele se nu ve mai „mursuce“ pruncutii, nici se sufere pe altele a'i implé de bale, cu atatu mai pucinu pe cati toti nespatali si betivi, din cari evaporedia alcoholulu innecatoriu.

Tocma veni scirea trista, că m. ducesa Alice, soci'a ducelui de Darmstadt, a dou'a fiica a reginei Victoriei, modelu de socia si mama, repaosă si dens'a dupa fia sa, pe care o sarutase chiaru si mōrta fiindu si asia se infectase de diphtheritis.

(Virilistii.) Clasa de locutori cunoscuta in alte tieri sub nume de mare proprietari si de capitalisti, in Ungaria si Transilvania se numescu cu unu terminu barbarismu latinescu Virilistu (dela vir, barbatu), sub care se intielegu contribuentii cei mari. In comitatulu Pestei lista civilistilor compusa pe a. 1879 are 300 de numeri. Intre acestia la loculu antaiu este archiepiscopulu rom.-catholicu dela Calocea cu dominie pretiuite la 5 milioane si 470.000 fl. v. a. si cu contributiune de 54.700 fl. Dupa archiepiscopu vinu cātiva magnati; indata apoi urmăda cas'a de comerciant Adolf Tafler din B.-Pest'a cu 13.263 fl. 49 cr. contributiune directa. De aci incolo abia mai afi pe ici pe coale căte unu nume magiaru p'intre proprietari mari si capitalisti, că-ci apoi urmăda indata totu nume germane si evreesci că: Schossberger, Karpeles, Baumgarten, Löwy, Hay, Brachfeld, Politzer, Deutsch, Wodianer, Weiss, Holitscher, Reich, Altmann, Friedmann, Liebner, Brunauer, Freund, Glanz, Auspitz, Hadl, Fuchs, Heissler, Kuffler, Reinle, Schwarz, Bauer, Klein, Blayer, Steiner, Spitzer, Wiegner, Weiner, Atless, Hanss, Pfeffer, Bergl, Diamant, si la Nr. 34 episcopulu serbescu Arsenie Stoikovics, dupa care era urmăda nemti si evrei. Eca, asia este representantu elementulu magiaru in capital'a Ungariei si in primulu comitatul alu seu. Aruncatii ochii si in liste, mai alesu ale cetatilor si oraselor, că parte mare le veti afi totu asia de inpestriitate. Vedeti buna-ora list'a virilistilor din Clusiu, publicata dilele trecute, mai reflectati apoi, că multe nume cu terminatiune magiară sunt magiarisate numai de curendu, din servilismu si poltronerie, sau din interese miserabil egoistice, meschine. Scurtu, majoritatea representantilor avutiei mari consta din elemente nemagiare, mai alesu nemtiesci si evreesci. Alaturea cu acestea nume apoi merita a luă in mana pe fiacare di publicatiunile

din Monitoru („Közlöny“) despre fallimente, executiuni judecatoresci si vendari la toba.

— (Fabrica romana de chibrituri.) Aflam cu multa placere, ca preste pucinu tempu, fabric'a romana de chibrituri, asediata pe dealul Filaretu, alaturi cu gară drumului de fieru, are se incépa a functiona si a produce aceste obiecte de prim'a consumatiune, pentru care plateam tribut la straini, că si pentru alte obiecte industriale din cele mai simple. Aceasta fabrica s'a instalatu si s'a intocmitu prin asociatiunea a catorva barbati dela noi, cari merita tota laud'a pentru initiativă si bunul exemplu ce au datu. Numerul loru este foarte micu; sunt DD. Generalu Emanuel Florescu, Pr. Dim. Ghica, B. Boerescu, Gr. Cantacozino, Simeonu Mihalescu, Dr. Davila, G. Filipescu, G. Vernescu, I. N. Alessandrescu, D. Gobart, George Cantacozino si C. Boerescu.

Onore acestor barbati, cari prin faptulu acesta, incurageaza si stimulă nascand'a noastră industria natională, care este menita a crea adeverat'a si cea mai mare putere economica a Statului romanu. „Press'a.“

— (Patinatulu.) Din partea comitetului reuniunii de patinat se face cunoscutu, ca bilete de membrii à 3 fl., era pentru scolar, scolarită si frecventantii scolii de cadeti à 2 fl., precum si pentru membrii ajutatori à 1 fl. se potu afi pâna inclusive 1 Ianuarie 1879 in fa care di dela 12-1 p.m. in bolt'a de materiale a d. Fridericu Thallmayer, strad'a urezului Nr. 2. Ori-care membru, care a luat o carta à 3 fl. este indreptatit a mai luă pentru soci'a, copii, seu fratremii sei minoreni o carta à 1 fl. Aceia, cari se voru inscrie dupa 1 Ianuarie 1879 voru mai plati o taxă de inscriere à 50 cr.

— (Unu falimentu din cele mai scandaloase si criminali.) Asia numitele casse de economii (Sparassen) se bucura in tierile civilisate de renume forte bunu, din cauza că aceleia, de si dău interesu mici la capitalele allocate in tresele, sunt in se atat de sigure, pre cătu numai potu se fia institutile de bani intr'unu statu bine organizat, organizațiunea loru este solida. Chiaru la noi in partea meridionale a Transilvaniei avemu unele casse de economii, care nici de catastrofe din a. 1873 n'au fostu atinse intru nimicu. Nu asia in Ungaria. Acolo de 7 ani incóce isi deta preste capu căteva casse de economii, incepndu cu cea din Pest'a si cu cea din Lugosiu. Acuma ceteam in „P. Lloyd“ din 18 Dec. si in alte diarie, că, cass'a de economii din Varasdinu a picat cu unu deficitu pâna la 400 de mii florini, din care suma a furat in susu directorulu Pusst, totuodata fostu primariu, sum'a de 262.000 fl. Averea totală a interessentilor la acelu institutu de bani trece preste 700.000 fl., in care se afia mii de familii sarmane, veduve nepotintiose, care credé asiguratu obolulu loru. Crim'a este cu atatul mai cumplita, că subtragerea de bani dată de cătiva ani; dara consiliu administrativu au aflatu in fiacare anu compturile in cea mai buna ordine, a laudatu pe functionari, si ce e mai multu, a votat in anul trecutu a se face portretul directorului pe spese comune. Investigatiunea curge; dara locitorilor le este frica se nu o patia că la falimentulu celu mare alu evreului Kohn, asupra caruia processulu decurge de 18 ani si totu nu s'a mai terminat.

— (Resultatele civilisatiuni bastarde.) Capital'a Vienei are dupa numeratură din urma 727.271 locutori, afara de straini si de locutorii comunelor vecine incorporate la ea, că-ci cu aceia se apropie la 1 milionu. Aci inse e vorba numai de propri'a capitala. Miscarea poporatiunei care se publica pe fiacare septembra, este prea instructiva. Intre 1-7 Dec. s'au nascutu 560 prunci de ambele sexe, diu carii inse numai 324 din patu legiu, era 236 din flori (bastardi). Casatorile scadu pe anu ce merge; dara caus'a scaderei nu este numai coruptiunea, nici numai luxulu, care sparii pe multime de barbati dela casatoria, pentru că dupa aceea se cada din putiu in lacu si in balti mephitice, ci si estrem'a saraciea la care au ajunsu una parte considerabile a locutorilor.

Publicatiunile din B.-Pestă ne arata, că acolo nascerile bastarde sunt mai numerose si decatul in Vien'a, si mortalitatea inca este mai mare. Daca totusi locutorii se multiescu, caus'a este că multime de șomeni vinu de se asiédia in capitala, despre care si facea idei fantastice, pâna ce dupa unu tempu oreceare isi dau in nasu, apoi se arunca in Dunare, se impusca, spendiura, ori bău veninu.

— (Notitie literarie. In dilele din urma ne mai venira urmatorele carti:

— „Esercitie intuitive“, manualu pentru invatatorii scolelor populare romane de Ioanu Tudulescu, invatatoriu in Lipova. Aradu, 1878. Pretiulu unui exemplar 50 cr. v. a. Atragemu atentiu si recomandam acăsta publicatiune d. invatatorii si tuturor acelora, cari se interesă de literatură didactica si pedagogica.

— „Traditiuni populare romane“, adunate de S. Fl. Marianu, brosuri prima, Sibiu, 1878. Pretiulu 40 cr. v. a. Acăsta brosura coprinde 5 bucati si adeca: 1. Stefanu Voda si Sahastrulu, 2. Talpa si Stefanu Voda, 3. Stefanu Voda, 4. Stefanu Tomsia si Mitropolitul Crimca, 5. Feciorulu Dediului. Dlu S. Fl. Marianu, unul din cei mai zelosi si laboriosi scriitori ai nostru, dejă pana acumă si-au castigat unu nume bunu si o frumosă reputatiune prin colectiunile basmelor si ale legendelor noastre populare. Actual'a colectiune se distinge priu o limba curatita si curgatoare. O recomandam cu deosebire parintilor de famili si prezintu de craciun si anul nou pentru copilasii loru, cari nu ne indoim, ca le voru multumi pentru aceste 5 povesti alese, care le va causă o mare placere. Dara nici copillor celor crescuti nu le va parea reu deca le voru cetei.

— „Limb'a Florilor“ de amoru si amicitie. Cadou pentru toaleta, dedicatu junilor si junelor de: C. Florescu. Sibiu, 1878. Pretiulu brosatu 20 cr.

cartonatu 30 cr., legatu in panza 50 cr. v. a. Acăsta carticica mica de 64 pagine in 16° se recomanda ea prea bine prin propriul ei titlu. Noi i dorim că in calatori'a ei se fia unu fidelu interpretu alu amorului si alu amicitiei. Volumul ei este micu, dura missiunea ei este frumosă si forte importanta pentru cei ce voiesc se invetie "limb'a florilor".

Acăsta carticica, precum si cea precedenta a d. S. Fl. Marianu se afia de vendiare la tipografi'a-editore a Eredei de Closius, in Sibiu, care desvolta o activitate laudabila in edarea de carti romanesci, facilitandu astfelui publicarea loru. Speram ca publicul nostru o va incuragiá, prin cumperarea acelor carti, care voru fi recunoscute de bune, din partea celor competenti.

(Die neueste Number 50 der in Wien) bereits im zwölften Jahrgange erscheinenden politischen Wochenschrift "Der Osten" weist unter Anderem folgenden Inhalt auf: Politische Uebersicht. — Die serbische Thronrede. — Ankunft des FZM. Philippovic in Wien. — Die bosnische Huldigungsdeputation. — Die Unterhandlungen Englands mit Schir Ali. — Russisch-englischer Schriftenwechsel über Centralasien — etc. etc.

"Der Osten" kostet sammt der illustrirten Unterhaltungsbeilage „Das Lesestübchen“ blos 1 fl. 50 kr. vierteljährig.

Literatura si recensiuni de carti.

(Continuare din suplementul Nr. 98).

Productele scientifice si literarie se inmultiesc in limb'a nostra pe anu ce merge, in proportiune indiectu mai mare decat cresce numerul renegatilor de pre la noi: éra productele literarie nationale paralisedia si că se dicemua asia, neutralisedia veninulu infiltratu in corpulu natiunei de catra pessimisti.

Ne stau de inainte érasi atacea carti romanesce esite estimpu de sub presa, in catu s'aru cere se inplemu columne intregi, daca amu stă se compunem aci numai catalogu din tresele. Las' că "Transilvani'a." "Familia" si acumu "Albin'a Carpatiloru" anuntia mereu din cartile romanesce cătă vedu lumin'a; dura si librarii si tipographii publica cathaloge din nou spre a coprinde in acelea cartile esite de curendu. Noi ne vomu margini aci numai la căteva producte literarie mai noue, care credem ca voru interessa pre mai multi din lectorii nostrii, éra in recensiunile nostra vomu tinea in aintea ochiloru conditiunile pe care ni le puseram in Nr. precedente. In citatele nostra din diverse carti vomu observa, pre catu permite starea tipografiloru de aici, orthographia respectivilor auctori si traductori.

De cartile scolastice ne vomu ocupa asta-data mai pucinu, indestulindu-ne că pe acelele le scimu cu totii in manile profesorilor si ale tenerimei. Vomu atinge totusi numai unele Gramatice.

Sintaxa dlui Stefanu Neagoe, profesor la liceul din Barladu, aparuta precum reflectaseram si alta-data, in a patr'a editiune, aprobată de catra consiliului instructiunii publice si de ministeriu, elaborata dupa principiul etimologic moderat, este astazi fără indoindia, cea mai cautata din tōte rivalele sale.

Gramatic'a limbei romanesce, partea I Etimologi'a, de Irimi'a Circa, vechiu bursieru alu academie teresiane d'en Vien'a licentiatu en dreptu de la facultatea d'en Vien'a, profesor en clasele superioare ale liceului "Mateiu Basarabu," bene merenti clas'a II. Carte autorisata de ministeriu instructiunii publice pentru clasele gimnasiale. Bucuresci. Editur'a librariei Sococ et Comp. 1878¹ 8-vo, pag. 146. (Pretiu 2 lei noi).

Decopiaramu titlulu gramaticei dlui Circa ad literam, pentru-că lectorii se afle indata, că au a face cu unu philologu, care apuca pe cale diferitora cu totul de a etimologistilor si de cele multe ale fonetistilor, precum indata se va cunoșce si mai bine. In precentare autorulu se plange greu asupra societatiei academic, că aceea in a. 1868 nu a voitut se premiedie gramatic'a dsale, ci a premiatu pe a parintelui T. Cipariu in contra vointiei lui I. Eliadu, de si "publicarea gramaticei parintelui Cipariu n'a avut nici unu rezultat practic pozitiv; negativu intr'ata, că a intorsu capulu multoru teneri (mai numai din Romani'a de dincolo), cari au avutu ne-norocirea de a se formă in scol'a autoritarilor*."

* Aci merita a se observa, că intr'o discussiune philologica avuta cu dn. autoru in Septembre a. c., dsa ne spuse verde, că

Dn. profesorul asta, că in Transilvani'a sunt filologi "autoritari"; si in adeveru dsa nu vrea se scia de nici-o auctoritate in lume, si tocma de aceea isi fact unu sistem "proprietate", gramatica si orthographia propria. Dupa dsa limb'a romana scrisa cu litere latine are 26 litere propre, si 5 straine. Consuenele se impart dupa scol'a noua filologica in explosive, continue, spirante, vocalice, semivocale, licide, orale, nasale; éra "impartirea vocalelor" mai cauta-ti-o si dv. in carte, cumu si tōte partile vorberei, pentru-că se admirati si aici unitatea de sisteme care nu domina intre profesorii de limb'a si literatur'a romana din tōta Romani'a.

Din partea nostra ne permitemu la locul acesta una intrebare prea modesta cătra auctoritatilor superioi scolastice din Romani'a. Orthografi'a adoptata in Monitorul officiale alu tierei, este inpusa de 18 ani incóce prin decretu. De aici urmăda in tōta lumea, prin urmare si in Romani'a, că celu pucinu actele oficiale ar fi se se scrisa cu un'a si aceeaasi orthographia, firesce, totuodata cu observarea stricta a regulelor grammatical. Acum intrebam, daca "cartile auctorizate de ministeriu instructiunii publice pentru scol'e" se considera sau nu, că avendu caracteru oficiale. In casulu de antaiu ar urma, că tōte cartile scolastice se fia tiparite numai cu orthographia decretata, inpusa si sustinuta de gubernu, éra celealte publicate mai ales cu orthographii de fantasia, de capritu, se fia delaturate. In casulu negativu, anarchia ce domina in orthografile de prin scol'e, care apoi strabate neincetatu in cancelarii si in tōte classile societatiei, se poate explica usioru. S'ar parea unu paradox candu s'ar dice, ca acea anarchia are influenția forte fatale asupra caracterului unei natiuni; avem inse exemple nenumerate, in care modulu scrierii unor cuvinte in acte publice, contracte, obligatiuni, cambii (politie) etc. au provocat procese inversiunate, din care s'au trusu si se mai trage ruin'a familiilor si a comunelor intregi.

Trecem la alta carte scolistica.

Manualu de sintaxa romana, lucratu pentru scol'e secundare de C. S. Stoicescu profesorul licentiatu in litere si filosofie si D. St. Calinescu profesorul licentiatu in litere si filosofie. Editiunea o doua corecta si completata cu sintaxa propositiunilor si cu punctatie a. Bucuresci 1878. 8-vo micu, 192 p. (Pretiu 1 l. 50 bani).

Citandu titlulu acestei carti l'amu decopiatu totu dupa orthographia auctoriilor. Dumnilor ne spunu, ca "in privint'a aceasta s'au tñntu de sistem'a mixta, scriindu cum vorbescu si pastrandu óre-cari flesioni verbale si derivatiuni de consune si vocale." Totu de-o-data au inlocuitu pe s cu z in unele vorbe priuimite de curendu, ne fiindu propriu limbei nostra de a pronuncia pe s cu z intre doua vocale." (?)

Acesti dni profesori ne-aru obliga prea multu, déca ne-aru invenia si pe noi: 1) care sunt legile sau regulele acelei sisteme mixte, că-ci sisteme fără reguli aru fi organisme fără óse si vine; 2) care pronuntatiune a limbei romanesce o tfnu datoru de cea mai corecta, mai regulata si mai frumosă, pe cea din salonele capitalei Bucuresci, sau pe cea din ale Iasilor, pe cea din piatile publice si din suburbii capitalelor, pe a poporului dela campia, sau pe a celui dela munti, pe a dloru Cogalnicén, Sionu, Ionescu, Urechia, Cătagiu, ori Brateanu, Rosetti, Bosianu, Boierescu, Odobescu.

Sistema mixta? A scrie in aceeaasi carte punctuatie si punctuatiunea, adeverat si adevăratu *cea-lalta* si *cea-lalta*, voi si voescu (fără i), limbile si limbele, învățetură si învățatură etc. etc. Acăsta se fia sistem'a mixta? Atunci forte multiamumu de acea mestecatura.

Restulu au se 'lu dica barbatii de professiune si anume professorii de limb'a si literatur'a romana de pre la tōte gimnasiele si liceele romanesce si de pre la universitatii.

Ioanu Jerala, capelanu

Presto puçinu va urmă continua epistolatoru de recunoscintia, fiindu presto potintia a le publică dintr-o data pe tōte.

Se ve feriti de falsificari si insielatiuni.

On. publicu la cumpărare se binevoiesc a reflecta exact la marca si firu mea tiparite pe din afora pe pachetu, pentru că se nu fi insielata prin falsificari.

Adeverata thea antiarthritis, antirheumatica curatitóre a lui Wilhelm, se poate trage numai din prim'a fabricatiune internaționala antiarthritis, anti-rheumatica curatitóre de sang in Neunkirchen langa Vien'a, seu din depositile mele publicate prin diarie.

Freiburg in Sachsonia. Montanistica minunata este si in Boemii, de argintu, arama, feru multu (pâna la 1½ milionu cantarie), cositoru, plumbu forte multu, nicolu, cobaltu, antimoni, bismutu, arsenicu, uranu, grafitu, pétra acra (salpetru), sulfure (putiosă) etc. Daca sciu francesce, in Belgia si in Francia. Amu vediutu ce stă in discursulu de tronu despre montanistica in viitoru; dura trebue se ve formati mai anteiu colectiuni bune de mineralogia la Bucuresci, Iasi, Craiova. In montanistica nu merge cu theorii de dilettanti si bolnavi. Se preparati pe tineri de acasa. Omeni muncitori, montanisti practici, romani curati, veti afla si la noi, dura numai pe vorbe frumosé nu va merge nici-unul.

Dn. Ios. Molnaru, proprietariu la ½ mosi'a. Scurtaturile - Robanesciloru, in distr. Dolgiu, oc. Craiova, comun'a Pielesci, se afia cu locuinta in Orastia (Sz.-Város) in Transilvania. Ori-cine vrea se 'io cumpere, se poate adressa de a dreptulu la dsa ca se afle conditiunile.

Iasi, 28 Nov. v. Dela dn. G. C. Fl. n'am primitu nici-unu responsu.

Podoleni (Moldova). Vi se tramite astadi. Dara nu dintr'un singuru Nr. se poate judecă coprinsulu si cu atatú mai pucinu tendenta unui diariu seriosu.

Iasi, 1 Dec. v. Pentru portretul prea fericitului mitropolitu Andreiu Siaguna, a se addressa la Cancellari'a metropolitana gr. res. in Sibiu.

Cursuri de Bacuresci in Lei noi (francei).

	14 Decembrie.
Obligationi rurali din 1864 cu 10%	1. 99.25 b.
Imprumutul Oppenheim din 1866 cu 8%	102. — ,
Obligatione de imprumut dominiale din 1871 cu 8%	97. — ,
Creditul fonciarui (hypot.) rural cu 7%	94. — ,
Creditul fonciarui urbanu (alu capitalei cu 7%)	85.50 ,
Imprumutul municipalie nou (alu capit.) din 1875 cu 8%	96.50 ,
Fondul de pensiuni (per 300 l. a.) cu 10%	183. — ,
Actiunile caliloru fer. rom. din 1868 cu 5%	34. — ,
Actiunile caliloru fer., prioritati din 1868 cu 6%	86.50 ,
Daci'a, Compania de ascur. din 1871 actiunea de 250 l. a. 8%	180. — ,
Romania. Compania de ascur. (act. de 100 l. n.) 1873 cu 8%	82. — ,

Deja in 16 si 17 Ianuarie

va avea locu tragerea a 86 Loterie a tierei ducale de Braunschweig, atatu de bogata in castiguri, concessionata de statu si garantata. In scurtul tempu de aproape 6 luni vinde a se decide 45,000 castiguri si unu premiu in sum'a totala de

11 milioane 150,000 franci,

intre cari se afia urmatorele castiguri si adeca in casulu celu mai favorabilu

= 450,000 marce ==

mai departe		
1 à 300,000	1 à 25,000	61 à 5000
1 à 150,000	5 à 20,000	6 à 4000
1 à 100,000	12 à 15,000	107 à 3000
1 à 60,000	22 à 10,000	213 à 2000
3 à 40,000	2 à 8,000	523 à 1000
3 à 30,000	4 à 6,000	etc. etc.

Precum s'au ficsatu de catra gubernulu ducalul pretiul pentru clasa I este;

1 intregu losu originalu 20 franci
1 jumetate " " 10 "
1 patraru " " 5 "

Acesta losuri eu le spedescu promptu, tramitiendum-se pretiul loru in auru, note, timbre postale etc. Ori-ce comanda fie ea ori catu de mica va fi efectuata promptu si catu mai bine si voiu alatură gratis pre langa ori-ce comanda planulu oficiosu publicatu din partea Directiunii Loteriei ducale, precum voiu tramite catu mai in graba si banii castigati si resultatulu obtinutu dupa ce se va fi facutu tragerea.

Firm'a mea, ce esista deja de 26 ani se bucuru de unu norocu deosebitu, de órece afara de multe alte castiguri mari, conformu probelor oficiosu dela 1871 in colect'a mea principală au cadiutu de trei ori premiu de 254,000, 183,000, 182,400, si in a 85-a loterie terminata acum de curendu am platit mai multe "Castiguri principale" in Romani'a. Me simtu deci indreptatutu a considera colectur'a mea de recomandata că cea mai norocosa si invită a mi se tramite comanda catu mai curendu, cu atatu mai vertosu ca numerul losurilor este marginutu. Se se grabescu deci ori cine a participat la aceasta loterie mare si bogata de castiguri.

J. Dammann, colectorulu principalu autorisatu de catra gubernulu ducalul.

Hamburg, 43 Zeughausmarkt.

(55) 2—6

Uru pachetu, impartit in 8 dose, preparatul conformu instructiunii date de medicu dimpreuna cu informatiunea despre folosire in diverse limbi consta 1 fl., pentru timbru si pachetare separatu 10 cr.

Pentru comoditatea o. p. adeverat'a thea antiarthritis, antirheumatica, curatitóre de sange a lui Wilhelm se mai afia in:

Sabiu la Frid. Thallmayer, comerciant.

Abrud: F. Tous & Comp.

Bistrița: Fridricu Kelp, Tergovits & Zintz,

Dietrich & Fleischer.

Blasius: Carol Schieszl, apotecariu.

Orastia: Carol Reckert, apotecariu.

Alba-Julia: Iuliu Fröhlich, apotecariu.

Clausiu: Ad. Valentini, apotecariu.

Brasovu: Ferd. Jekelius, apotecariu.

Lechinia: Friedr. Scheint, apotecariu.

Feldiöra (langa Brasovu): Friedr. Folberth, apotecariu.

Ili'a, C. Hoffinger, apotecariu.

Oisorhei: Max Buch